

RIBARSKO ZAKONODAVSTVO U SVJETLU ZAŠTITE RIBA I DRUGIH MORSKIH ŽIVOTINJA JADRANA

FISHERY LEGISLATION CONSIDERED WITH REGARD TO PROTECTION OF FISHES AND OTHER ORGANISMS OF THE ADRIATIC

Evarist Parun

*Republički sekretarijat za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo
Zagreb*

I. ZAŠTITA PO PROPISIMA KOJI SU VRIJEDILI DO PADA AUSTRO-UGARSKE

1. Stanovništvo s obalnog odnosno otočnog područja našeg dijela Jadranskog mora od najranijih vremena se bavilo ribolovom. U to vrijeme nije bilo modernih i efikasnih ribolovnih sredstava, a ni toliko ribara kao danas, pa zbog toga i nije postojala neka osobita potreba da bi se posebnim propisima nadležnih organa zaštićivale ribe i druge morske životinje od prekomjernog iskorištavanja i uništavanja.

Među prvim takvim aktima spominje se propis koji je 1521. godine donijela Dubrovačka Republika o zabrani ribolova mrežama »gustih oka«, tj. mrežama potegačama — migavicama na području zaljeva Rijeke Dubrovačke i Gruža. Nakon toga se tek 1745. godine spominje dokumenat po kojemu generalni providur Dalmacije zabranjuje ribarima s područja Perasta i Kotora upotrebu mreža migavica, koja »temeljito uništava riblju populaciju i zbog toga drugim ribarima s tog područja nema opstanka«, te od 1747. godine po kojem koparski rektor po imenu Gabriel Badoer donosi zaključak sa zakonskom snagom iz kojega je vidljivo da su vlasnici ribarskih čamaca i sami ribari počeli primjenjivati neobične načine ribolova: mreže potegače sitnih oka, ludru, fružatu, pa i razna strašila po uvalama i lukama i da svi ti izumi uništavaju riblju mlađ ili je plaše i raspršuju po otvorenom moru tako da vode tih obala postaju neplodne.

Nešto bolja zaštita u morskom ribarstvu u našim krajevima počinje za vrijeme Napoleonove vladavine. U to vrijeme je generalni providur Dandolo 1808. godine izdao prvi pravilnik o reguliranju ribolova u vodama Dalmacije (Dandolov dekret), ali njime su se uglavnom regulirali uvjeti u kojima se mogla loviti mala plava riba ljetnim mrežama potegačama — tratama.

2. Po općim propisima Austro-Ugarske, ribolov na moru bio je svakome dozvoljen, osim na područjima unutar 1 n/m od obale na kojima su imali isključivo pravo ribolova i lova drugih morskih životinja stanovnici dotičnih obalnih općina. Jedino je nadležni organ vlasti, nakon pribavljenog mišljenja zainteresiranih općinskih predstavnika, mogao dopustiti da nadležna pogla-

varstva luka i pomorskog zdravlja dozvole ribolov i ribarima drugih općina u slučajevima kad na području dotične općine nije bilo uopće ili nije bilo dovoljno ribara u odnosu na vrijednost ribolova i prostora obale; ako se ribari dotične općine nisu bavili onim vrstama ribolova koje su bile potrebne za efikasno iskorištavanje mora; i u slučajevima kada je to iziskivala potreba tržišta.

3. U svrhu zaštite morskog ribolova tim propisima bilo je određeno više zabrana i ograničenja.

Tako je po Naredbama o morskom ribolovu iz 1884. godine bilo zabranjeno:

1) Loviti i prodavati mrijest (mliječ) i riblju mlađ (ribice koje u svojem razvoju ne prelaze mjeru, u kojoj se rabe kao sjeme za ribnjake i koje se love za to određenim sredstvima). Izuzetno poglavarstvo luke moglo je dozvoliti lov mlađi i mrijesta u znanstvene svrhe, za uzgoj ribe, školjkaša, za drugi umjetni uzgoj ili za mamac u ribolovu. Isti organ odlučivao je svake godine kojeg je dana u ožujku mogao započeti lov mrijesta i riblje mlađi, ali nikako nije smio započeti prije 15. travnja u jarugama koje spajaju barež s morem i na područjima bližim od 400 m od unutrašnjeg i vanjskog ušća jaruga i utoka slatkih voda u more ili u bareži. Naročito je bilo zabranjeno loviti i prodavati male podlanice (komarče) od 1. rujna do 15. travnja. Međutim, riblja mlađ se nikako nije mogla loviti noću, a ni na udaljenosti manjoj od 40 m daleko od ždrijela na ribnjacima slane vode.

Pomorska vlada mogla je na određeno vrijeme i na određenim područjima obustaviti izdavanje tih dozvola ako je odrasla riba ponestajala zbog lova riblje mlađi.

2) Loviti glamoče rukama, ostima i vršama od 15. ožujka do konca lipnja;

3) Loviti jastoge i hlapove od 1. veljače do konca travnja; prodavati ih ispod 20 cm dužine mjereno od vrha oka do stražnjeg kraja tijela;

4) Loviti kamenice od 1. travnja do kraja kolovoza, a dagnje od 1. ožujka do kraja travnja. Kamenice se nisu smjele ni prodavati manje od 5 cm, a dagnje od 3 cm.

5) Sprečavati prolazak ribe postavljanjem poprijeko kanala (zatvaranjem) ili morskog zatona mreže ili druga ribolovna sredstva.

6) Loviti u svako vrijeme i svim vrstama mreža ili sprava, izuzev jednom ili s dvije udice, na udaljenosti manjoj od 200 m od ušća jezera, blata, bareža i zatona, u kojima se po posebnom pravu ili po dozvoli nadležnih organa uzgajala riba.

7) Loviti ribu dinamitom ili bilo kojim raspršivim sredstvima od kojih se riba onesvješćuje ili zamire, i tako ulovljenu prodavati ili kupovati.

8) Poglavarstvo luke i pomorskog zdravlja, po pribavljenom mišljenju zainteresiranih predstavnika, moglo je zabraniti ribolov ogradama, kogolima, malim tratama itd. za vrijeme u kojem, s obzirom na posebne okolnosti i običaje mjesta, ustanovi da je najpodobnije za zaštitu i razmnožavanje riba.

9) Od 1. siječnja do kraja srpnja bilo je zabranjeno loviti ribu šabakama i malim traticama za girice, kao i onima za glamoče.

10) Povlačnim mrežama (kočama) ili bilo kojim sredstvima koji su se vukli po dnu parabrodima bilo je zabranjeno loviti cijelu godinu na udaljenosti manjoj od 5 morskih milja o dobale kopna ili otoka. Međutim, ako su se takve mreže povlačile pomoću dva broda na jedra, onda je bilo zabranjeno

loviti u svako vrijeme na dubini manjoj od 8 m i na područjima unutar jedne morske milje od obale, bez obzira na dubinu mora. Izuzetno, unutar tog područja moglo se loviti samo mrežama tartanama, braganjama i gripovima u vodama Trsta i Rovinja, te na područjima Istre od Voloskog do rta Ubasa, uz istočni kraj otoka Cresa, od rta Jablanca do rta Kolovrata i na zapadnom kraju otoka Krka od rta Negrit do otoka Sv. Marko od 1. prosinca do konca travnja. Pomorska vlada mogla je dozvoliti takav lov i na drugim područjima.

Dalje, povlačnim mrežama (kočama) cijelu je godinu bilo zabranjeno loviti u Kaštelanskom zaljevu, za zaštitu Miladuri dvije morske milje od Bačvica do visine Podstrane i od obala otoka Visa i Biševa.

Za vrijeme od 1. ožujka do kraja rujna ribolov povlačnim mrežama što ih vuku brodovi na jedra bio je zabranjen uzduž dalmatinskog kopna od Murterskog kanala do uvale Sjekire unutar dvije morske milje od obale, u vodama ravnih cita od Omiša na kopnu do Pučišća na otoku Braču, od Živogošća na kopnu do rta Sućurja na Hvaru i od glave Kabla na Hvaru do Dračevica na Braču; u vodama između rta Sućuraj na Hvaru do Trpnja na poluotoku Pelješcu i od rta Košje na Hvaru do glave Gumine na Pelješcu, te od visine glave Kabla uzduž hvarskog kopna, obišavši glavu S. Pelegrina i Spalmadure do Pokonjeg dola unutar dvije morske milje od kopna otoka Hvara i Spalmadure.

Istim sredstvima bilo je zabranjeno loviti od 15. travnja do konca rujna izvan jedne morske milje od obale na području od uvale Sjekire, duž sjeverne obale otoka Šolte i Brača do Pučišća; od južne obale otoka Drvenika, Šolte i Brača do visine glave Kabla; u Korčulanskom kanalu do glave Gumine; u Neretvanskom kanalu duž poluotoka Pelješca i u kanalu između otoka Šipana, Lopuda i Koločepa s jedne i kopna s druge strane.

11) Od 1. travnja do kraja rujna, dok se lovila mala plava riba, nitko nije smio na rtovima pošta užigati vatre ili svijeće, a niti se približavati svijeći trate drugom svijećom ili vatrom na udaljenosti manjoj od 300 m. U istu svrhu nitko se nije smio približavati svjećarici drugim brodom ili čamcem bucajući veslima, bacajući kamenje u more, dižući ili spuštajući jedra i sl. Bilo je strogo zabranjeno loviti riblju mliječ i mlađ srdeline i inćuna ispod 6 cm. te skuša i lokarada ispod 10 cm dužine. Svjećaricama je bilo zabranjeno prelaziti granice svoje pošte s namjerom da mami i privuče ribu bližnje pošte. U isto vrijeme nije bilo dozvoljeno obavljati ribolov unutar 1 n/m od pošta za lov srdjela ludrom, fružatom strašinom, kogolom i gripom. Nadležni organ mogao je potpuno zabraniti ili ograničiti ribolov navedenim sredstvima. U navedeno vrijeme ta se sredstva nisu smjela ni nositi u brodu. Na poštama za lov srdjela bilo je zabranjeno loviti zimskim mrežama: migavicama, šabukom, giraricom i braganjom sve od Uskrsa pa do kraja rujna mjeseca tj. do zadnjeg mraka, a bilo je zabranjeno i postavljati vrše na poštama za lov male plave ribe.

12) Lov spužava bio je dozvoljen na čitavom području dvije godine, a svake treće godine strogo zabranjen.

4. Osim navedenih bilo je na snazi i još nekoliko posebnih propisa kojima se regulirao ribolov na pojedinim područjima.

Tako je Odlukom Pomorske vlade iz 1904. godine o ribolovu u unutarnjim i vanjskim vodama Neretve i njezinih rukava kao i Pravilnikom o ribanju cipala u kanalu Neretve bilo propisano slijedeće:

1) Pod unutrašnjim vodama Neretve i njezinih rukava smatrale su se vode što je zatvarala crta koja je prolazila od otoka Žmina, duž vanjskog nasipa što su zatvarale vode Šikiljače, Barčine, Drače, duboke rijeke i male Lisne do glavnog ušća velike Neretve, a od ovog duž nasipa do ušća Male Neretve.

Na tom području bilo je zabranjeno loviti mrežama potegačama od 1. travnja do kraja kolovoza, a zatim dozvoljeno loviti trostrukim zatvorom ili prostim stajaćicama na doček. U kanalu Rečina bio je cijele godine zabranjen ribolov mrežama potegačama.

Od 1. rujna do kraja ožujka, osim u kanalu Rečini, bila je dozvoljena upotreba mreža potegača ako su im oka bila veličine najmanje 22 mm po stranici od uzla do uzla mjereno u »otanganom« i mokrom stanju. Sve mreže potegače ili zatvorene morale su biti »armane« »po široko«. Debljinu olovne lime, veličine i oblik olovnica i način postavljanja mogla je po potrebi odrediti nadležna pomorska oblast.

Sve mreže stajačice morale su imati oka od najmanje 22 mm, mjereno po stranici od uzla do uzla.

Lagunarni kogoli namijenjeni za zatvaranje bara te kogoli za lov jegulja morali su imati veličinu oka od najmanje 20 mm po čistoj stranici.

Bez posebne dozvole pomorske vlade bilo je zabranjeno zatvarati jaruge za lov cipala i sijanje kapilarnih slijepih jeguljica radi gajenja na području određenih rukava.

Vanjskim vodama Neretve i njenim rukavima smatrale su se vode Tolera i Ploče, koje ostaju unutar zamišljene crte koja spaja vanjski rt Višnjice s crtom Orlić.

Na tim područjima bio je dozvoljen ribolov mrežama potegačama samo od 1. kolovoza do 31. ožujka svake godine, ali pod uvjetom da su imale oko barem 15 mm po stranici od uzla do uzla u »otanganom« i mokrom stanju. Unutar područja od 1 n/m od zamišljene crte koje spajaju vanjski rt Višnjice s rtom Orlić bilo je zabranjeno loviti potegačama koje stežu čamci na vesla, vitla ili jedra.

Upotreba mreža stajačica na doček bila je dozvoljena samo ako su imale oka od najmanje 20 mm po čistoj stranici.

Na području unutrašnjih i vanjskih voda Neretve nije se smio uvoditi nov način ribolova bez posebne dozvole Pomorske vlade.

2) Lov cipala u kanalima Neretve počinjao je 1. kolovoza i završavao 10. rujna svake godine. Svaki ribar koji je namjeravao loviti ciple morao se prijaviti lučkom uredu u Draču i morao je raspolagati s dvije ribarice i dvije mreže, od kojih je jedna bila prostica dužine od najmanje 115 pasa i visine od 160 oka otvora od uzla do uzla od 42 mm, a druga mreža popunica dužine ne manje od 100 pasa i širine od 85 oka otvora od uzla do uzla 25 mm.

Za vrijeme lova cipala, na ždrijebanim poštama bio je zabranjen svaki drugi ribolov, sprečavanje ribolova ili oštećivanje pošta drugim sredstvima.

3) Po Pravilniku o ribolovu u Boki Kotorskoj iz 1906. bilo je propisano da se ljetni ribolov male plave ribe pod svijećom vrši u mrakovima od travnja do rujna pomoću potegača (tratki) i s 2 broda. Visine tratke na sredini nije smjela biti manja od 14 m, a ni veća od 20 m, a duljina ne manja od 80, ni veća od 120 m od kola do kola. Veličina oka mreže nije smjela biti manja od 6 mm čiste stranice (od uzla do uzla, ali bez njih), mjereno u »otanganom«

i mokrom stanju. Mreža je morala imati tamnu boju. Područja za lov (pošte) dobivale su se ždrijebom.

Zabranjena je bila upotreba svjetiljki jakosti veće od 400 svijeća.

Pri tom ribolovu bilo je strogo zabranjeno svako vikanje i narušavanje noćnog mira, užiganje vatre ili svjetiljki i približavanje svjećarici.

Zimski ribolov pod svijeću na inčune i tunide bio je dozvoljen na području svih unutrašnjih voda zaljeva — sve do Veriga, i to od početka mraka u listopadu pa sve do zaključno mrakom u ožujku.

Pošte za zimsko ribarenje pod svijeću nisu se ždrijebale, već ih je zauzimao onaj ribar koji je prvi na nju došao.

Mreže za lov morale su imati oka od najmanje 6 mm čiste stranice mjereno u mokrom stanju.

Ribolov mrežom palandarom bio je dozvoljen cijele godine, tako da se za vrijeme ljetnog ribolova na malu plavu ribu na poštama mogao obavljati samo danju. Tzv. malim tratkama i mrežama migavicama bio je dozvoljen ribolov ljeti samo za vrijeme mjesečine, i to najviše do 80 m udaljenosti od obale. Ta sredstva u ribolovu od 1. listopada do 30. travnja morala su imati oka od najmanje 10 mm, a kod ribolova od 1. svibnja do 30. rujna barem 15 mm, mjereno po čistoj stranici oka (uzao isključen) u mokrom stanju. Dalje, za vrijeme ljetnog ribolova na malu plavu ribu (od 1. travnja do 30. rujna) bilo je zabranjeno polaganje parangala i vrša na glavnim ili sporednim područjima (poštama). Za napomenuti je da je po navedenom propisu potpuno bio zabranjen ribolov ludrom, fružatom te upotreba pobuka ili bacanje kamenja unutar rta Oštrog.

II. ZAŠTITA PO PROPISIMA KOJI SU VRIJEDILI ZA VRIJEME STARE JUGOSLAVIJE

1. Prvi propis o ribolovu na moru bila je Naredba o ljetnom ribolovu na dalmatinskom primorju iz 1920.

Prema toj naredbi oka na vreći (saku) ljetne trate morala su biti najmanje 10 mm mjereno s unutrašnje strane oka, čisto od uzla do uzla, a samo na onim ribolovnim predjelima gdje je srdjela stalno malena, nadležna pomorska oblast mogla je dopustiti oko manje, ali nikako ne manje od 7 mm. Najveća dužina mreža stajaćica (vojgi) mogla je iznositi 500, širina (visina) 14 m, a veličina oka najmanje 14 mm sa svake strane.

Ljetne mreže potegače (trate) mogle su loviti samo u vodama svojih općina ili u predjelima koja su po starodrevnim i od Pomorske oblasti priznatom običaju činile zajedničke vode više općina i to za vrijeme mjesečnih mrakova od travnja do zaključno rujna.

Za vrijeme ribolova tratama bilo je zabranjeno:

— na rtovima lovišta paliti vatru ili svijeće i približavati se drugom svijećom ili vatrom na udaljenost manju od 300 m; približavati se brodom ili čamcem šumeći bacanjem kamenja u more ili spuštanjem jedara, vesala i sl.

— zatvarati lovišta ili škoditi im ribarskim spravama ili bilo na koji drugi način;

— loviti mliječ, ili mlade srdjele i incune ispod 6 cm te skuše i lokarde ispod 10 cm dužine;

— svjećaricom prelaziti granicu svojeg lovišta u namjeri da se domami ili privuče riba iz susjednog lovišta;

— za vrijeme od 1. travnja do kraja rujna unutar područja od 1 n/m od obale loviti ludrom, fružatom, strašinom, kogolom ili gripom i upotrebljavati pobuke ili druga sredstva za plašenje ribe. Za to vrijeme nisu se smjele držati u brodu ili čamcu navedena sredstva;

— za vrijeme od 1. travnja do kraja rujna na lovištima (poštama) male plave ribe loviti zimskim tratama migavicom, giraricom, šabakom, braganjom i vršama.

2. Godine 1921. bivša Jugoslavija zaključila je s Italijom Konvenciju o ribolovu u Jadranskom moru po kojoj je vladao poseban režim u vodama zajedničkog ribolova, a naročito u pogledu ribolova povlačnim mrežama (kočama).

Ribolov povlačnim mrežama smio se obavljati samo izvan područja od 1 n/m od obale, s izuzetkom duž obale otoka Plavnika, Maonskog kanala i otoka Skarde i okolo grupa grebena u Silbanskom kanalu, gdje se moglo loviti do udaljenosti od 300 m od obale.

Na temelju ovlaštenja iz Dandolovog dekreta iz 1808. godine i starodrevnih običaja, najviše do 40 ribarskih brodova iz komiške općine moglo je loviti srdjele mrežama stajaćicama (vojgama) i drugim manjim sredstvima za vrijeme ljetnih mrakova kao i ranije na području otoka Palagruže, a ribari iz općine Vis na područjima otoka Sušca, gdje je mogla loviti i jedna ljetna mreža potegača. Isto tako su ribari iz Lumbarde na Korčuli mogli loviti mrežama stajaćicama (vojgama) na području istočne grupe Glavatskih otočića, a lastovski ribari sa zapadne strane tih otočića.

Po toj Konvenciji:

— bilo je zabranjeno loviti povlačnim mrežama (kočama) na mjestima na kojima je dubina iznosila manje od 10 m;

— u pojasu od 3 n/m od obale svaka od ugovorenih strana mogla je zabraniti ribolov povlačnim mrežama od 15. travnja do 10. listopada;

— bio je zabranjen ribolov povlačnim mrežama na udaljenosti manjoj od 200 m od znakova mreža stajaćica, odnosno 400 m od znakova vojgi;

— svaka od ugovorenih strana mogla je unutar područja od 10 n/m od obale zabraniti upotrebu novih sistema ribolova ako ih je smatrala štetnim;

— povlačnim mrežama moglo se loviti samo brodovima koji imaju motor do 40 KS;

— nije bila dopuštena prodaja ribe po konvenciji, koja je bila ulovljena u zabranjeno vrijeme i na zabranjeni način.

3. Po Zakonu o pomorskom ribolovu iz 1922. godine, bivša Jugoslavija je gotovo u cijelosti prihvatila odredbe o reguliranju ribolova i o zaštiti koje su bile propisane unaprijed navedenoj Naredbi Austro-Ugarske Monarhije iz 1884. godine. Zbog toga u ovom dijelu referata nije potrebno ponavljati iste propise o zaštiti, već jedino napomenuti da je po propisima bivše Jugoslavije bilo zabranjeno loviti jastoge i hlapove od 15. kolovoza do 15. listopada, a za vrijeme Austro-Ugarske od 1. veljače do konca travnja svake godine.

Osim navedenih bilo je još nekoliko propisa, kao npr. o lovu spužava i koralja, o nagradama za uništavanje morskih nemani, o lovu tuna i druge ribe na području lučke kapetanije Šibenik, o provođenju zapljene mreža i ostalog ribarskog alata, i sl.

U vezi s lovom spužava čitavo obalno područje bilo je podijeljeno u dvije zone. Prvu zonu, od obale pa do 15 m dubine, mogli su iskorištavati samo osobe koje su lovile spužve ostima, a od 16 m dubine pa dalje lovci spužava ronioci. Međutim, ako je jedna ili druga strana željela loviti spužve u vodama druge općine unutar prve n/m od obale, morala je za to zatražiti posebnu dozvolu i u zahtjevu naznačiti područja na kojima namjerava loviti. Ni jedni ni drugi nisu smjeli prodavati spužve dimenzije ispod 6 cm. Sve zatečene spužve ispod te mjere oduzimale su se i protiv prijestupnika se pokretao kazneni postupak.

U vezi s vađenjem koralja bilo je propisano da je ono slobodno u svako vrijeme i na svim područjima, ako se njime ne ometa ribolov, uz prethodnu prijavu lučkim vlastima na čijem se području namjerava obavljati.

Onima koji su vadili koralje pomoću ronilačkih aparata, po Zakonu iz 1922. godine bilo je dozvoljeno loviti i spužve.

III. ZAŠTITA RIBA I DRUGIH MORSKIH ŽIVOTINJA PO PROPISIMA U SFRJ

Po ranije važećim propisima

1. Prvi pravni propisi u oblasti morskog ribarstva u novoj Jugoslaviji bio je Opći zakon o morskome ribolovu iz 1950. godine. Budući da nakon proglašenja tog Zakona SR Crna Gora i Slovenija nisu proglasile svoje zakone o morskome ribarstvu, to je Opći zakon vrijedio za ribolovno područje tih SR sve do 1965. godine kada je stupio na snagu novi savezni zakon pod nazivom Osnovni zakon o morskome ribarstvu. Međutim, odredbe Općeg zakona primjenjivale su se na području SR Hrvatske samo do stupanja na snagu njenog Zakona o morskome ribarstvu (*»Narodne novine«, br. 29/55*).

Prema tome, do stupanja na snagu Zakona o morskome ribarstvu SR Hrvatske iz 1955. godine, odnosno do stupanja na snagu Osnovnog zakona o morskome ribarstvu iz 1965. godine, vrijedili su propisi o zaštiti i unapređenju morskog ribarstva iz Općeg zakona kojim je, između ostalog, bilo određeno:

1) da je zabranjeno loviti još nedovoljno razvijene ribe (riblja mlad) i riblja jaja (mrijest). Samo izuzetno republički organ nadležan za poslove ribarstva mogao je dopustiti lov ribljeg mlađa i mrijesta u svrhu gajenja ili razmnožavanja ribe ili iz drugih opravdanih razloga;

2) da je zabranjeno loviti ribu i ostale morske životinje eksplozivnim, kemijskim i sličnim sredstvima koja ih ubijaju, truju ili omamljuju;

3) da nadležni republički organ uprave, u svrhu racionalnog vršenja ribolova, zaštite ili razmnožavanja ribe i ostalih morskih životinja, može zabraniti ili ograničiti vršenje svih ili određenih vrsta ribolova u određenim ribolovnim rajonima obalnog mora i u morskome pojasu u širini od 4 n/m, računajući od vanjskog ruba teritorijalnog mora, na određeno vrijeme, svim ili samo određenim ribarskim sredstvima.

Na temelju tih propisa, nadležni organ republičke uprave SR Hrvatske donio je Odredbe za zaštitu morskih riba, rakova i školjkaša i Uputstvo o kočarenju.

Odredbama za zaštitu bilo je zabranjeno loviti ribe, rakove, školjkaše i spužve ispod propisanih veličina.

Istim odredbama bila je zabranjena upotreba mreža braganja u vršenju ribolova.

Uputstvom o kočarenju bilo je propisano da se pod kočarenjem podrazumijeva ribolov povlačnim mrežama kočama i tartanama, uz koje se upotrebljavaju daske širilice.

Povlačne mreže (koče) mogle su imati najmanju veličinu oka na vreći (saku) prema jačini motora, i to:

s motorom od	25 KS	16 mm
s motorom od	25—50 KS	18 mm
s motorom od	50—100 KS	20 mm
s motorom od	100—150 KS	22 mm
preko	150 KS	25 mm

Na mrežama tartanama za lov gira, oko vreće (saki) nije smjelo biti manje od 12 mm.

Unutar jedne morske milje od obale i u kanalima i tjesnacima užim od dvije morske milje bio je zabranjen ribolov povlačnim mrežama (kočama), a dozvoljen ribolov mrežama tartanama za lov gira i to samo noću s motorima do 25 KS.

Potpuno je bio zabranjen ribolov povlačnim mrežama (kočama) u Novigradskom moru, Ljubaškom prolazu od crte Vir na Prutni do svršetka Ljubaškog prolaza, u svim unutrašnjim vodama Šibenika, Kaštelanskog zaljeva, te u predjelu južno od crte Osobljeva na poluotoku Pelješcu i rta Osik na južnoj strani ušća Neretve.

Nadležni organ republičke uprave mogao je dozvoliti ribolov povlačnim mrežama (kočama) i na zabranjenim područjima u naučne svrhe.

U svrhu zaštite i racionalnog iskorištavanja vrsta riba od dna i drugih morskih životinja Uputstvom je bilo određeno ukupno 15 ribolovnih rajona u kojima se smjelo loviti povlačnim mrežama (kočama) u određeno vrijeme i određenim brojem ribarskih brodova po snagama njihovih motora, a na temelju dozvole koju je posebno za svaki brod izdavao nadležni republički organ uprave.

2. Po odredbama prvog Zakona o morskom ribarstvu Hrvatske («Narodne novine», br. 29/55) more, na koje su se odnosili njegovi propisi, dijelilo se na ribolovna područja i na ribolovne rezervate. Ribolovna područja su se određivala prema vrstama ribolova radi održavanja ribolovnog reda; u njima su se mogle obavljati pojedine vrste ribolova dopuštenim ribolovnim sredstvima i u određeno vrijeme. Ribolovni rezervati utvrđivali su se kao zabranjena ribolovna područja radi zaštite riblje mlađi i uzgoja riba i drugih morskih životinja.

Na temelju tog zakona i propisa donesenih na osnovi njega ribe i druge su se morske životinje mogle loviti pod slijedećim uvjetima:

1) Privredni ribolov male plave ribe kružnim mrežama plivaricama, ljetnim mrežama potegačama sa svjetiljkom s mrežama stajaćicama (vojgama). Područja za lov male plave ribe u pravilu su se iskorištavala po redoslijedu (ždrijebu).

2) Tunji i srodnici mogli su se loviti u privredne svrhe velikim i kružnim mrežama (plivaricama), stajaćicama, tunolovkama, šabakumima i palandarama.

3) Ribolov povlačnim mrežama (kočama) bio je zabranjen u pojasu od jedne morske milje od obale, u kanalima, prolazima i tjesnacima užim od dvije morske milje, u zaljevima, uvalama i na područjima koja je mogao odrediti nadležni organ republičke uprave. Isti organ određivao je rajone u kojima se smjelo po osnovi posebnog odobrenja, na određeno vrijeme i ograničenim brojem ribarskih brodova, s obzirom na jačinu njihovih motora, loviti povlačnim mrežama (kočama).

4) Od 1. studenog do 15. ožujka svake godine unutar područja od jedne morske milje od obale kopna ili otoka bio je dozvoljen ribolov obalnim povlačnim mrežama (koćicama, tartanama) i brodovima snage motora do najviše 25 KS.

5) Oko na vreći (saki) povlačne mreže (koče) nije smjelo biti manje od 20, a obalne povlačne mreže ne manje od 12 mm.

6) Ribolov ludrom bio je dozvoljen samo od 1. srpnja do 31. prosinca, i to samo na položajima koja je određivao nadležni organ kotara (kasnije općine).

7) Radi zaštite jastoga i hlapova nadležni organ kotara odnosno općine dijelio je svoje ribolovno područje na dvije zone u kojima se naizmjenično lovilo u vremenu od tri godine.

8) Radi zaštite spužava, republički organ uprave nadležan za morsko ribarstvo podijelio je ribolovno more na tri zone u kojima su se naizmjenično mogle loviti te morske životinje.

9) Mali (obalni) privredni ribolov tunjama (povrazima), panulama, ostima, vršama, parangalima, mrežama stajaćicama, potegačama, obalnim povlačnim mrežama, i sl., u pojasu od jedne morske milje od obale, regulirao je nadležni organ kotara, a kasnije općine, za svoje područje pridržavajući se pri tome propisa o dopuštenim odnosno zabranjenim ribolovnim sredstvima, o lovostaji i veličini riba i drugih morskih životinja ispod koje se nisu smjele loviti ni stavljati u promet.

Navedenim malim ribolovnim sredstvima, u pojasu od jedne morske milje od obale kopna ili otoka, u pravilu su mogli loviti ribari i ribarske privredne organizacije s područja dotičnog kotara odnosno općine. Međutim, nadležni organ je bio dužan dozvoliti ribolov tim sredstvima organizacijama i pojedincima s područja drugih kotara odnosno općina ako na njegovom području nije bilo ili nije bilo dovoljno tih sredstava za lov određenih vrsta riba ili drugih morskih životinja.

10) Loviti za osobne potrebe mogle su osobe koje su stalno boravile uz obalu, na području svojega stalnog prebivališta, i to samo tunjama, panulama, ostima bez svjetiljke, vršama zapremine do 1 m³, čamcem na vesla ili jedra i udičarskim priborom.

11) Sportskim ribolovom mogli su se baviti članovi sportskih ribolovnih društava na području na kojem su po društvenim pravilima mogli loviti, i turisti koji su boravili na moru, na područjima za koja je glasila dozvola. Međutim, sportski ribolov podvodnom puškom bio je dozvoljen samo na pod-

ručjima i pod uvjetima koje je određivao republički organ uprave nadležan za morsko ribarstvo.

Radi zaštite riba i drugih morskih životinja navedenim Zakonom posebno je bilo:

— zabranjeno loviti riblju mlađ, nedovoljno razvijene ribe i druge morske životinje (izuzetno je nadležni republički organ mogao dozvoliti takav lov u svrhu gajenja ili razmnožavanja ili iz drugih opravdanih razloga);

— zabranjeno loviti i stavljati u promet ženke jastoga i hlapova s vanjskim jajima, a oka vrša za lov tih morskih životinja nisu smjela biti manja od 60 mm;

— zabranjeno loviti ribe i druge morske životinje eksplozivnim, kemijskim i sličnim sredstvima, koja ih ubijaju, truju ili omamljuju, te tako ulovljenu ribu i morske životinje stavljati u promet;

— zabranjeno puštati ili bacati u more i u rijeke koje utječu u more tekuće ili krute otpatke iz proizvodnje ili prerade ili bilo kakve tvari koje uništavaju ili štetno djeluju na biološke uvjete za opstanak riba i drugih morskih životinja;

— zabranjeno zagađivati more izbacivanjem iz brodova nafte i drugih ulja i ugljikohidrata, čistiti tankove i izbacivati ostatke od deratizacije brodova.

Istim je Zakonom organ republičke uprave nadležan za morsko ribarstvo bio ovlašten da radi zaštite ili razmnožavanja riba i drugih morskih životinja može zabraniti ili ograničiti upotrebu određenih mreža ili drugih sredstava za pojedine vrste ribolova na određenom području; odrediti udaljenost od obale, ušća rijeka, kanala, ribolovnih rezervata i gajilišta školjkaša, na kojoj se ribari moraju držati kod pojedinih vrsta ribolova i odrediti veličinu ekonomski važnih riba, rakova, školjkaša i spužava, ispod koje se ne smiju loviti ni stavljati u promet.

Po osnovi tih zakonskih ovlaštenja, nadležni republički organ donio je više provedbenih propisa kojima se pobliže regulirao lov male plave ribe, lov povlačnim mrežama, lov spužava i sportski ribolov, te propisao veličinu ekonomski važnih riba i drugih morskih životinja ispod koje se nisu smjele loviti ni stavljati u promet, lovostaj gira i veličinu oka na vreći obalnih povlačnih mreža za lov gira i sl.

Tako je, npr., radi zaštite nedovoljno razvijenih gira oštrulja i gira oblica i radi sprečavanja njihova lova u pojasu od jedne morske milje od obale i na brakovima gdje se ta riba mrijesti, bilo zabranjeno loviti svim obalnim povlačnim mrežama i obalnim mrežama potegačama (tartanama, giraricama, migavicama, kogolima, strašinima i sl.) od 1. svibnja do 1. listopada svake godine. Jedino je nadležni organ kotara odnosno općine bio ovlašten da izuzetno može dozvoliti lov samara i maštara i sl. i za lovostaje, ali samo na položajima dok su ti mužjaci na okupu.

Po navedenim propisima nisu se smjele loviti ekonomski važne ribe ni druge morske životinje ispod propisanih veličina.

Po danas važećim propisima

Zaštita riba i drugih morskih životinja po danas važećim propisima regulirana je Osnovnim zakonom o morskom ribarstvu iz 1965. godine (od 1. I 1972. godine do novih republičkih zakona primjenjuje se kao republički zakon),

Zakonom o morskom ribarstvu SR Hrvatske, SR Crne Gore i SR Slovenije i propisima na osnovi tih zakona.

Tim propisima utvrđena su načela i uvjeti pod kojima se radne organizacije i pojedinci smiju baviti tom djelatnošću na području ribolovnog mora Jugoslavije i socijalističkih republika. Pod ribolovnim morem Jugoslavije, u smislu navedenih propisa, podrazumijevaju se unutrašnje morske vode i teritorijalno more određeno Zakonom o obalnom moru, vanjskom morskom pojasu i epikontinentalnom pojasu Jugoslavije. Unutrašnje morske vode obuhvaćaju: luke i zaljeve na obali kopna i otoka; ušća rijeka, dijelova mora između obale kopna i osnovne linije teritorijalnog mora. Teritorijalno more sačinjava morski pojas čija širina iznosi 10 nautičkih milja računajući od osnovne linije u pravcu otvorenog mora.

Polazeći od načela da su ribe i druge morske životinje u ribolovnom moru Jugoslavije društveno vlasništvo i da se pravo njihova iskorištavanja odnosno pravo vlasništva, može steći samo u uvjetima koji su određeni zakonom i propisima na osnovi njega, navedenim propisima je određeno da se morskim ribarstvom smiju baviti samo radne organizacije kojima je takva djelatnost upisana kao predmet poslovanja u registar privrednih organizacija i pojedinci koji imaju dozvolu za tu djelatnost.

Navedenim propisima izvršena je podjela ribolova na privredni i sportski.

a) U privredni ribolov spada:

1) Ribolov male plave (pelagične) ribe. Ona se, u pravilu, slobodno može loviti cijele godine i na svim područjima na kojima se ta riba pojavljuje. Jedino su općinske skupštine ovlaštene da mogu odrediti da se na nekim manjim područjima do pola n/m od obale taj ribolov obavlja prema redoslijedu (ždrijebu) u kojem, pod istim uvjetima, mogu sudjelovati radne organizacije i ribari pojedinci drugih općina.

2) Ribolov povlačnim mrežama (kočama) dozvoljen je cijele godine i na svim područjima ribolovnog mora, osim:

— obalnom pojasu od jedne n/m od obale kopna i otoka; na području jugoistočnog dijela Velebitskog kanala, koji se prostire od crte rt Debela Nožica — rt Duga u pravcu Novigradskog mora; u Neretvanskom kanalu koji se prostire od crte zapadni rt Donje Vele Drvenika na kopnu — obalno svjetlo rt Sućuraj (Hvar) do crte lučko svjetlo Duba na Pelješcu; na području svih kanala, prolaza i tjesnaca užih od 2 n³m, gdje je potpuno zabranjen; i

— na području Velebitskog, Srednjeg, Splitskog, Bračkog i Hvarskog kanala gdje je dozvolje samo od 1. rujna do 31. ožujka i brodovima koji imaju motor do 80 KS.

Zakonom je republičkom organu uprave nadležnom za poslove ribarstva dato ovlaštenje da može propisati zabranu ovog ribolova na određenom području i na određeno vrijeme ako se dokaže da je riblji fond znatno prorijeđen ili ako se njime ometa ribolov male plave (pelagične) ribe.

3) Ribolov velike plave ribe (tuna i srodnika) dozvoljen je na bilo kojem području na kojem se ona pojavljuje cijele godine. Jedino je zakonom propisano ovo: dok stajaća tunolovka ima mrežu u moru u njenoj je zaštitnoj zoni zabranjen lov velike plave ribe bilo kojim drugim ribolovnim sredstvima. Tu zaštitnu zonu određuje općinska skupština na području koje se nalazi ta mreža i to na udaljenosti od najviše do jedne nautičke milje od obale.

4) Jastozi, hlapovi i drugi veliki rakovi love se u određenim zonama koje određuje općina na temelju zakonskog ovlaštenja. Naime, općinska skupština dijeli svoje ribolovno područje na dvije zone u kojima se naizmjenično, na rok od tri godine, smiju loviti ti rakovi (dok je u jednoj zoni dozvoljen lov na tri godine, u drugoj je za isto vrijeme zabranjen).

Radi zaštite tih rakova od prekomjernog iskorištavanja zakonom je propisana veličina oka na vršama od najmanje 60 mm, a na mrežama od najmanje 120 mm. Isto tako je propisana apsolutna zabrana lova ženki tih rakova s vanjskim jajima.

5) Ludrom, zagonicom i fružatom slobodno se može loviti samo od 1. lipnja do 30. studenog.

6) Mrežama stajaćicama (popunicama, ušatarama, bukvarama, i sl.) mogu loviti ribarske privredne organizacije i profesionalni ribari bez ograničenja. Međutim, pojedinci koji se privrednim ribolovom bave kao dopunskim zanimanjem mogu upotrebljavati samo do 5 mreža popunica ili najviše do 200 m dužine tih mreža.

U vezi s tim ribolovom treba napomenuti da su općinske skupštine zakonom ovlaštene da za određeno ribolovno područje i na određeno vrijeme mogu propisivati zabranu upotrebe sredstava kojima se plaši riba.

7) Obalnim mrežama potegačama (migavicama, giraricama, kogolima i strašinima) samo se iznimno može loviti od 1. listopada do 31. ožujka, i to na temelju posebnog odobrenja koje za određeno područje i na određeno vrijeme izdaje nadležni organ općinske uprave ribarskim privrednim organizacijama i ribarima pojedincima koji imaju dozvolu za obavljanje privrednog ribolova kao jedinog ili glavnog zanimanja, a kogolima i strašinima i osobama koje se tom djelatnošću bave kao dopunskim zanimanjem.

8) Ribolov strukovima (parangalima), vršama i drugim malim ribolovnim sredstvima dozvoljen je cijele godine i bez ograničenja.

b) Sportski ribolov obavlja se ograničenim ribolovnim sredstvima u svrhu osobne razonode ili fizičke kulture. Sredstva koja se u sportskom ribolovu na moru smiju upotrebljavati jesu: povrazi (tunje), panule, štapovi za bacanje udica, podvodne puške bez eksplozivnog punjenja, harpuni, parangali do 200 udica i osti sa svjetiljkom do 400 svijeća ili bez nje — uz upotrebu čamaca na vesla, jedra ili motor.

U sportskom ribolovu zabranjena je upotreba mreža, vrša i ronilačkih aparata. Pod ronilačkim aparatima zakon podrazumijeva bilo koju vrstu aparata s komprimiranim zrakom i sl. pomoću kojih je zaronjenoj osobi omogućeno disanje bez vraćanja na površinu. Zabranjena je upotreba podvodne puške bez dozvole odnosno članske karte pomorskog sportskog ribolovnog društva te za vrijeme od zalaska do izlaska sunca. Pod zabranom upotrebe ronilačkih aparata i podvodne puške bez dozvole odnosno članske karte, kao i u zabranjeno vrijeme, podrazumijeva se da je zabranjeno i držati te aparate ili podvodne puške u čamcu ili ih nositi uz obalu na područjima na kojima je moguće obavljati sportski ribolov podvodnom puškom.

Radi zaštite riba od dna općinska skupština može odrediti područja i vrijeme na kojima je i kada zabranjen sportski ribolov uopće ili sportski ribolov podvodnom puškom. Općinske skupštine obalnog odnosno otočnog područja ovlaštene su također da mogu određivati i područja na kojima se naizmjenično obavlja sportski ribolov podvodnom puškom, ali koja ne mogu biti manja

od 1/3 obalnog morskog pojasa općine na udaljenosti do najviše od pola n/m od obale kopna ili otoka.

U sportskom ribolovu dozvoljeno je uloviti najviše do 5 kg ribe, osim kod održavanja međunarodnih ili domaćih sportskih takmičenja. U tu količinu ne ubraja se lov morske divljači (landovine), štetočina (dupinâ i sl.) kao i rijetkih primjeraka određenih vrsta riba, kao što su velike kirnje, zubaci, pagari, i sl. Osobama koje nisu navršile 16 godina života zabranjen je sportski ribolov podvodnom puškom.

Radi racionalnijeg lova riba i drugih morskih životinja na određenim područjima zakonom je propisano da se radne organizacije i ribari pojedinci pri ribolovu moraju pridržavati uobičajenih pravila i da ne smiju ometati jedni druge.

c) Radi zaštite razvoja i racionalnog iskorištavanja riba i drugih morskih životinja, po sada važećim propisima, zabranjeno je:

— loviti riblju mlađ, nedorasle ribe i druge nedorasle morske životinje (to se izuzetno može po odobrenju nadležnog organa općinske skupštine radi gajenja ili naseljavanja na novim područjima);

— loviti ribe i druge morske životinje eksplozivnim ili kemijskim sredstvima, koja ih ubijaju, truju ili omamljuju, i tako ulovljene stavljati u promet (ta sredstva zabranjeno je držati u čamcu ili brodu i nositi uz obalu);

— puštati ili bacati u ribolovno more, u rijeke koje utječu u more ili jezera povezana s morem, tekuće ili krute otpatke proizvodnje ili prerade ili bilo kakve druge stvari ili materijale koji uništavaju ribe ili druge morske životinje, koje štetno utječu na biološke uvjete za njihov opstanak i razvoj ili im umanjuju njihovu tržišnu vrijednost;

— zagađivati ribolovno more naftom, uljem ili njihovim derivatima, čišćenjem tankova, izbacivanjem ostataka od deratizacije brodova ili potapljanjem radioaktivnih otpadaka;

— loviti giru od 1. travnja do 1. listopada;

— loviti ženke jastoga, hlapova i drugih velikih rakova s vanjskim jajima;

— loviti spužve — cinoke ispod 10, a spužve — slonovo oko ispod 12 cm dužine.

d) U istu svrhu ustanovljeni su i ribolovni rezervati u kojima je, u pravilu, zabranjen svaki ribolov i lov drugih morskih životinja, te propisana veličina ekonomski važnih riba i drugih morskih životinja ispod koje se ne smiju loviti ni stavljati u promet.

1) Ribolovni rezervati

Kao ribolovni rezervati ustanovljeni su: ušća rijeke Dragonje, Mirne, Raše, Zrmanje, Krke, Jadra, Žrnovnice, Cetine, Neretve i Dubrovačke Rijeke; Limski i Fažanski kanal i Medulinski zaljev.

Granice tih rezervata utvrđene su odlukama skupštine općina na području kojih se nalaze.

Radi pravilnog razmnožavanja, gajenja ili naseljavanja riba i drugih morskih životinja na novim područjima te kad se pojave veće količine velike plave (tonida) i drugih vrsta riba, organ općinske uprave nadležan za morsko ribarstvo može iznimno dozvoliti ribolov u rezervatima na određeno vrijeme i određenim ribolovnim sredstvima.

2) Propisi o veličini ekonomski važnih riba i drugih morskih životinja ispod koje se nisu smjele loviti ni stavljati u promet

Između navedenih mjera koje su se aktima nadležnih državnih organa poduzimale radi zaštite faune mora od prekomjernog iskorištavanja i uništavanja, svakako su jedne od najvažnijih one koje su se odnosile na propisivanje veličine pojedinih ekonomski važnih riba i drugih morskih životinja ispod koje se nisu smjele loviti ni stavljati u promet. Zbog toga se u nastavku ovog referata daje pregled nekih od tih propisa po godinama u kojima su objavljeni i po vrstama riba i drugih morskih životinja za kojih je bila propisana veličina ispod koje se nisu smjele loviti ni stavljati u promet.

Pregled ekonomski važne faune mora koja se nije smjela loviti ispod određenih veličina po navedenim propisima

Red. broj	Vrsta	Nazivi pojedinih vrsta	Veličina ispod koje se nisu smjele loviti ni stavljati u promet u cm po godinama izdavanja propisa						
			1884.	1897.	1919.	1923.	1940.	1951.	1955. 1967.
1.	Ribe	Arbun	—	—	—	—	—	14	14
2.		Brgljun	—	6	6	6	6	13	12
3.		Bukva	—	—	—	—	—	10	—
4.		Cipal-bataš	—	—	—	—	—	20	20
5.		Cipal — ostali	10	10	10	10	10	15	20
6.		Gavun	—	—	—	—	—	—	6
7.		Gira-oblica	—	—	—	5	5	8	8
8.		Gira-oštrulja	—	—	—	5	5	8	12
9.		Kantar	—	—	—	—	—	—	14
10.		Kavala	—	—	—	—	—	—	18
11.		Kirnja	—	—	—	—	—	—	25
12.		Komarča	—	10	10	10	10	18	18
13.		Kovač	—	—	—	—	—	—	18
14.		Iverak	—	10	10	—	—	—	—
15.		List	—	10	10	—	—	—	12
16.		Lubin	—	—	15	15	15	20	18
17.		Oslić	—	—	—	—	—	—	18
18.		Palamida	—	—	—	—	—	—	25
19.		Papalina	6	6	6	—	—	—	7
20.		Plavica	10	10	10	12	12	13	15
21.		Pic	—	—	—	—	—	—	14
22.		Pišmolj	—	—	—	—	—	—	12
23.		Raža	—	—	—	—	—	—	35
24.		Salpa	—	—	—	—	—	—	14
25.		Skuš	10	10	10	12	12	10	14
26.		Srdjela	6	6	5	6	6	10	10
27.		Šarag	—	—	—	—	—	—	14
28.		Škarpina	—	—	—	—	—	—	18
29.		Škarpun	—	—	—	—	—	—	12
30.		Šnjur	—	—	—	10	10	12	12
31.		Tragalj	—	—	—	—	—	—	12
32.		Trlja	8	8	8	8	8	11	12
33.		Ugor	—	—	—	—	—	—	40
34.		Ušata	—	—	—	—	—	—	12
35.		Vrana	—	—	—	—	—	—	15
36.	Rakovi	Hlap	20	20	10	25	20	30	23
37.		Jastog	20	20	25	20	30	30	23
38.		Škamp	—	—	6	—	—	—	10
39.	Školjkaši	Dagnja	3	—	3	4	4	6	6
40.		Kamenica	5	—	5	5	5	6	6
41.	Spužve	—	—	6	6	6	6	8	10—12
Ukupno zaštićeno po godinama			10	13	16	16	16	17	19
									39

Iz navedenog pregleda se vidi da je po propisima Austro-Ugarske bilo zaštićeno svega 10 odnosno 13, a za stare Jugoslavije 16 vrsta riba, rakova, školjkaša i spužava. Međutim u SFRJ, po ranijim propisima, bilo je zaštićeno 17 odnosno 19, a po sada važećim propisima čak 39 vrsta od kojih 32 vrste riba, 3 vrste rakova, 2 školjkaša i 2 vrste spužava (tzv. cinoke i slonovo uho), što je za oko 4 puta više nego za vrijeme Austro-Ugarske. Dalje, iz pregleda se vidi da je od vremena Austro-Ugarske do danas stalno rasla propisana veličina pojedinih zaštićenih vrsta ispod koje se nisu smjele loviti ni stavljati u promet, npr. cipli od 10 na 20 cm, komarče od 10 na 18, plavice od 10 na 15 cm, skuše od 10 na 14 cm, srdjele od 6 na 10 cm, trilje od 8 na 12 cm itd.

Ovdje treba napomenuti da podaci izneseni u pregledu također potvrđuju iznesenu konstataciju da prije nije bilo potrebno da se efikasnije zaštite morska fauna jer nije bilo puno ribara a ni modernih i tako efikasnih ribolovnih sredstava kao danas. Zbog toga nije ni čudo što se već sa stupanjem na snagu danas važećih propisa o morskom ribarstvu, tj. od 1965. i 1966. godine, pokušavalo još više zaoštriti problem zaštite faune mora, a naročito vrsta od dna i drugih morskih životinja, od prekomjernog iskorištavanja i devastacije. U tu svrhu je Naredbom iz 1967. više nego udvostručen broj zaštićenih vrsta u odnosu na isti takav propis iz 1955. godine, a nakon toga je 1969. godine s izmjenama i dopunama, Zakon SR Hrvatske propisao ograničenje upotrebe mreža stajaćica popunica osobama koje se privrednim ribolovom bave kao dopunskim zanimanjem na svega 5 komada ili najviše do 200 m dužine tih mreža.

IV. NEKI PROPISI KOJI SE DANAS PRIMJENJUJU U SUSJEDNOJ ITALIJI U VEZI SA ZAŠTITOM RIBE I DRUGIH MORSKIH ŽIVOTINJA

1. Zakonom o morskom ribarstvu Republike Italije iz 1965. godine i Pravilnikom za provođenje tog Zakona propisano je više ograničenja i zabrana u svrhu zaštite i razvoja riblje mlađi, nedovoljno razvijenih riba i drugih morskih životinja na područjima njenog obalnog mora, pa i na njenom dijelu Jadranskog mora.

Po članu 15. tog Zakona zabranjeno je:

— loviti na područjima i u vrijeme određeno Pravilnikom, a isto tako držati, transportirati ili prodavati proizvode takvog ribolova;

— loviti brodovima ili drugim plovilima zabranjenim ili nedozvoljenim sredstvima bez posebne dozvole, a isto tako držati, transportirati ili prodavati proizvode takvog ribolova;

— loviti, držati, transportirati ili prodavati mlađ bilo koje vrste živih organizama mora, bez posebnog odobrenja Ministarstva trgovačke mornarice;

— uništavati faunu mora upotrebom eksplozivnih sredstava, električnim aparatima ili otrovom koji omamljuje, onesposobljuje ili ubija ribe i druge organizme mora i takve ih prikupljati, transportirati ili prodavati;

— neposredno ili posredno bacati u more supstancije koje ga onečišćuju i koje neposredno nanose štetu njegovoj fauni ili koje izazivaju određene kemijske ili fizičke promjene ambijenta ili koje bilo na koji način negativno utječu na život morskih organizama;

— bez posebnog odobrenja loviti, oduzimati i odnositi žive organizme mora u svrhu druge aktivnosti ribarstva zaobilaženjem propisanih ograničenja.

2. Pravilnikom za primjenu navedenog Zakona između ostalog je propisana generalna zabrana lova riba ispod 7 cm dužine, osim onih vrsta koje u odraslom stadiju ne mogu doseći tu mjeru, a za neke vrste riba i drugih morskih životinja određena je i najmanja veličina ispod koje se ne smiju loviti ni stavljati u promet, npr.:

a) od riba

— jesetra moruna (storione)	ispod 60 cm
— jesetra štriljun (storione ladano)	„ 100 cm
— jegulja (anguilla)	„ 25 cm
— oslić (nassello)	„ 20 cm
— cipal (cefalo)	„ 20 cm
— lubin (spigola)	„ 25 cm
— kirnja (cernia)	„ 30 cm
— komarča (orata)	„ 20 cm
— trlja (triglia)	„ 15 cm
— skuša (sgombro)	„ 15 cm
— palamida (palamita)	„ 25 cm
— tunj (tonno)	„ 90 cm
— luc (tonnetto)	„ 30 cm
— trup (alalonga)	„ 40 cm
— iglun (pesce spada)	„ 140 cm
— glamoč (go)	„ 12 cm
— iverak (passera pianizza)	„ 12 cm
— list (sogliola)	„ 15 cm

b) od rakova

— jastog (aragosta)	ispod 30 cm
— hlap (astica)	„ 30 cm
— škamp (scampo)	„ 15 cm

c) od školjkaša

— kamenica (ostrica)	„ 6 cm
— dagnja (mitilo)	„ 5 cm
— spužva (cannello)	„ 6 cm
— prstac (datteri di mare)	„ 5 cm
— kućica (vongola)	„ 2,5 cm
— čančula (tartuffo di mare)	„ 2,5 cm

Istim Pravilnikom je određeno da se ribe, rakovi i školjkaši ulovljeni ispod propisanih veličina moraju bacati natrag u more, također ženke jastoga i hlapova s vanjskim jajima, bez obzira na veličinu. Dalje, ministar trgovačke mornarice ovlašten je da može zabraniti ili ograničiti ribolov na udaljenosti manjoj od 200 m od ušća rijeke koje utječu u more, jezera ili drugih vodenih tokova u vezi s morem ili lagunama u kojima se uzgajaju ribe i školjkaši.

3. Sve mreže stajačice, osim onih za lov male plave ribe, moraju imati veličinu oka od najmanje 20 mm. Te mreže zabranjeno je postavljati na manjoj udaljenosti od 200 m od ušća rijeka, jezera ili drugih vodenih tokova u vezi s morem ili lagunama u kojima se uzgaja riba i školjkaši.

Mreže za okruživanje (plivarice, i sl.) za lov male plave ribe moraju imati oka najmanje 10 mm. Ako se ta sredstva u ribolov mehanički zatvaraju, onda je zabranjena njihova upotreba na dubini manjoj od 50 m na područjima do 3 n/m od obale, a ako rade na principu skupljanja ribe pod svijeću i zapasivanjem, onda je zabranjena njihova upotreba na dubini manjoj od 30 m na područjima na 3 n/m od obale.

Što se tiče povlačnih mreža treba napomenuti da ih je po važećim propisima u Italiji zabranjeno praviti ako nemaju oka na bilo kojem dijelu najmanje 20 mm. Dalje, tim sredstvima zabranjeno je loviti na područjima na kojima je dubina mora ispod 50 m unutar područja od 3 n/m od obale (to se ne odnosi na lov u kojemu se takve mreže povlače malim čamcima na vesla ili rukama s kopna). Isto tako zabranjeno je loviti tim sredstvima na udaljenosti manjoj od 300 m od oznaka položaja drugih ribolovnih sredstava.

4. Osim navedenog treba napomenuti da je po talijanskim propisima zabranjeno loviti jastoge i hlapove od 1. veljače do 30. travnja, a ribe tzv. pesce spada od 1. lipnja do 15. srpnja.

V. ZAKLJUČAK

Na temelju izloženog može se zaključiti slijedeće:

1. U ranijem periodu nije na obalama Jadranskog mora bilo toliko ribara, a ni modernih i efikasnih ribolovnih sredstava. Zbog toga u to vrijeme i nije bilo osobite potrebe da se propisuju odgovarajuće mjere za ograničavanje i zabranjivanje upotrebe ribolovnih sredstava na određenom području ili na određeno vrijeme, a ni potrebe da se propisuje lovostaja za određene vrste riba i drugih morskih životinja.

2. Tek od kraja 19. stoljeća, kada se počeo znatnije povećavati broj ribara i ribolovnih sredstava, dolazi do propisivanja odgovarajućih mjera državnih organa kojima se pobliže regulira ribolov, utvrđuje ribolovni red, određuju pojedine zabrane i ograničenja za pojedine vrste ribolovnih sredstava, te propisuje zaštita pojedinih vrsta živih organizama mora od prekomjernog iskorištavanja. Jedan od tih propisa bila je Naredba o morskom ribolovu iz 1884. godine kojom se za ono vrijeme vrlo uspješno regulirao morski ribolov, a koji je kasnije malne u cijelosti prihvatila bivša Jugoslavija svojim Zakonom iz 1922. godine, a jednim manjim dijelom i naša zemlja propisima iz 1950. i 1955. godine.

3. Imajući u vidu da se danas ribolov u Jadranskom moru obavlja vrlo modernim i efikasnim ribolovnim sredstvima, koja su se u posljednje vrijeme i po broju povećala za nekoliko puta u odnosu na ranije stanje, naročito ona za lov vrsta riba od dna i drugih morskih životinja kočarenjme, mrežama stajačicama (popunicama), i sl., čini se da je zaista došlo vrijeme da se više ne bi smjeli previše liberalno odnositi prema toj pojavi koja vodi samo potpunoj devastaciji velikog broja ribljih vrsta, već da bi vrlo hitno trebalo proučiti taj problem i znanstveno predložiti odgovarajuće mjere zaštite i ograničenja.

U tom pravcu znanost bi trebala dati odgovor na pitanje koliki je fond ribljih naselja u Jadranu po vrstama, a na osnovi toga i prijedlog kolikim brojem i kakvim lovnim kapacitetima bi se, bez opasnosti od prelova, moglo loviti ribe i druge morske životinje na određenim područjima i u određeno vrijeme.

4. Nacrtom prijedloga novog zakona o morskom ribarstvu SR Hrvatske predviđeno je nekoliko boljih rješenja, u odnosu na danas važeće propise, kao npr. da će u svrhu zaštite riba i drugih morskih životinja republički organ uprave nadležan za morsko ribarstvo donijeti potanje propise o ribolovu povlačnim mrežama, o veličini ekonomski važnih riba i drugih morskih životinja ispod koje se ne smiju loviti ni stavljati u promet, po potrebi propisivati lovostaj za pojedine vrste te veličinu oka na mrežama, a da će općinske skupštine unutar područja od 1 n/m od obale moći ograničavati odnosno zabraniti upotrebu pojedinih vrsta mreža i drugih sredstava za privredni odnosno sportski ribolov na određenom području i na određeno vrijeme. Zbog toga bi već sada trebalo početi s pripremama odgovarajućih prijedloga navedenih provedbenih propisa, a posebno onih koja bi se predložila općinama za propisivanje zabrane odnosno ograničenja ribolova mrežama potegačama, stajaćicama i vršama po raznim uvalama, plićacima, rtovima, i sl.

5. S obzirom na to da iskorištavamo isto more i da su nam identični interesi za zaštitu njegove faune, bilo bi nužno da se sa susjednom Italijom na nivou znanosti i nadležnih organa uprave dogovori o poduzimanju istih ili sličnih mjera koje se odnose na zaštitu pojedinih vrsta riba i drugih morskih životinja, na zabrane i ograničenja u ribolovu, o lovostaju za pojedine vrste, o veličini oka na mrežama i sl.

LITERATURA

- Lorini P., »Ribanje i ribarske sprave pri istočnim obalama Jadranskog mora«, 204—250. Beč, 1903.
- Milić, N., »Zaštita ribljeg bogatstva i ribarstva na Jadranu«, 19—100. Zagreb, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti 1955. godine.
- Parun E., »Ribarska privreda u svijetlu Osnovnog zakona o morskom ribarstvu« — Časopis »Morsko ribarstvo«, broj 5—6/1965. god.
- Parun E., »Komentar novog republičkog Zakona o morskom ribarstvu I. dio« — Časopis »Morsko ribarstvo«, broj 7—8/1966. godine.
- Parun E., »Komentar novog republičkog Zakona o morskom ribarstvu II. dio« — Časopis »Morsko ribarstvo«, broj 11—12/1966. godine.
- Opći zakon o morskom ribolovu (»Službeni list FNRJ«, broj 12/1950).
- Zakon o morskom ribarstvu (»Narodne novine«, br. 29/55).
- Osnovni zakon o morskom ribarstvu (»Službeni list SFRJ«, br. 10 i 35/65. i 7/71).
- Zakon o morskom ribarstvu (»Narodne novine«, br. 28/66. i 7/69).

FISHERIES LEGISLATION

CONSIDERED WITH REGARD TO PROTECTION OF FISH SPECIES
AND OTHER MARINE ORGANISMS IN THE ADRIATIC SEA

Evarist Parun

SUMMARY

The paper contains an abstract of the body of laws and regulations concerned with protection of fish species and other marine organisms in what are now territorial waters of Yugoslavia, enacted by competent authorities in the course of the region's history.

In order to offer a better survey of measures taken for the purpose of protection of the marine fauna, the author gives separate descriptions of steps taken under the rule of Austria—Hungary, of prewar Yugoslavia and, since 1945, by the present Yugoslav authorities.

To make the survey more complete, the paper also contains a short description of regulations valid in Italy concerned with protection of fish species and other marine organisms living along the western Adriatic shores.

A relevant conclusion is ultimately drawn.

